

Вх. № 1005-02-113
Дата 15.02.2024 г.

СТАНОВИЩЕ

на проф. дфн **Стилиян Йотов Йотов**, ФФ, СУ „Св. Климент Охридски“
за дисертационния труд на **Багрян Цветанов Маламин** на тема

ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И ТВОРЧЕСКИ ПРОФЕСИИ:

СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ПРОЕКЦИИ НА НАСТОЯЩОТО И БЪДЕЩОТО ИМ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ,

разработен към

„Институт по философия и социология“, Българска академия на науките
за получаване на образователната и научна степен **"доктор по социология"** в
професионално направление 3.1. – „Социология, антропология и науки за културата“,
научна специалност 05.11.01. – „Социология“

I. Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите

Багрян Цветанов Маламин, магистър по икономика и управление на икономиката, е провел своето образование и изследване като редовен докторант (между 2019 и 2021 г.) към секция „Общество на знанието: наука, образование и иновации“ при ИСИ-БАН с научен ръководител проф. д.с.н. Васил Киров. В резултат на това е представил дисертационен труд на тема *Изкуствен интелект и творчески професии: социологически проекции на настоящето и бъдещото им взаимодействие*, в обем 192 страници, придружен с библиография, наброяваща 102 заглавия, освен на български, на английски и други езици. Във връзка с работата си той е направил 4 публикации (три от които на английски), участвал е в 4 международни проекта и в 5 научни форума, на които е представил свои тези и изводи. По този начин научната общност е била запозната с постиженията му. Дисертацията е разработена самостоятелно и съдържа оригинални приноси. Минала е успешна вътрешна защита. Авторефератът към нея пресъздава адекватно и пълно нейното съдържание и стъпки на доказателствата, осъществени в основния текст. Дисертантът съзнателно и последователно е използвал количествени и качествени методи от областта на социологията и на икономиката, за да развие идеите си. Дисертацията е представена на ясен и достъпен език, изложението е добре организирано и балансирано в отделните му части, по спорните въпроси са резюмирани най-важните гледни точки и е взето отношение към тях. По този начин се създава общото впечатление, че г-н Маламин притежава изградени умения на млад учен, способен да изследва конкретни проблеми и да организира съвместни проекти.

Специално искам да изтъкна визуалната част на дисертацията – наличието на 10 таблици и на 35 фигури в нея. Тя сама по себе си свидетелства за безспорни технически и креативни умения на дисертанта в области, в които е натрупал професионален опит, но допринася и за интердисциплинарния характер на самото изследване.

II. Научни приноси

Претенцията за научните приноси, издигната в дисертацията и в автореферата, са основателни и реални. Собствената ми оценка по този въпрос е следната и засяга четири момента.

1. *Актуалността* на дисертацията – въздействието от разработването и внедряването на „изкуствен интелект“ върху някои „творчески професии“ – е безспорна, а ангажирането с тази тема – похвално. Трудовата биография на Маламин е свързана с тези професии, а те от своя страна са засегнати от навлизането на самоуправляващи се програми във всекидневието ни. Свидетели сме на „борба между интерпретациите“ относно подходите за научна рефлексия върху този процес. На този фон изборът на социологическа гледна точка в дисертацията е достатъчно оправдан, оригинален и ефективен. Компетенциите ми не ми позволяват да преценявам в детайли обществените социологически проучвания. Но те задават модел, чертаят насока за изпробване на по-широкомащабни хипотези. Самият Маламин е положил съзнателни и внимателни усилия за диахронно потвърждение на своите резултати; при това както в количествените анализи на данните, така и при качествено дешифриране на интервютата с респондентите. Изводите му са непредубедени, непретоварени с футуристични знамения. Така на пръв поглед (заявената) тясна емпирична рамка на изследването се разкрива като предимство за една прецизна и навременна трудово-социална диагностика.

2. Първа глава на дисертацията е донякъде реконструкция на исторически промени в социално-икономическия живот и изпълнява ролята на контекст за определяне задачата на изследването. Но в нея – благодарение на интерпретация на позната теза на Шумпетер – е изтъкнато специалното значение на „творческите професии. Смятам и този аспект от дисертацията за приносен, тъй като хвърля нова светлина върху процесите на обществено рационализиране в епохата на модерността, а от тук – и в съвременieto ни. Защото творческите професии, които има предвид

Маламин, надскачат измерението на изобретателството в техниката и на предприемачеството в икономиката и имат *пряк ефект в публичната сфера*, допринасят за формирането на обществено мнение и на обща воля. Всеки може сам да види Б. Гейтс и Ст. Джобс, Дж. Безос и М. Зукърбъг, а най-вече И. Мъск в „двойна роля“ (колкото и за тях да не се отнася упражняването на „професия“). За съжаление, този публичен ефект е по-скоро загатнат, отколкото развит в дисертацията. Същевременно допълнителен акцент навярно би претоварил тази все пак уводна глава.

3. Разделението на творческите професии в рубрики, на които са посветени съответните глави втора и трета, смятам за методологически принос. Маламин поставя въпроса и донякъде дава отговор за *критериите*, с които дефинираме творческата специфика на една професия, на вид трудова дейност. Да, той се занимава с дейности, които не представляват (чисто) художествено или научно творчество, а са с по-приложен характер или се реализират в полето на „посредничеството“ – превод, реклама, ПР, пропаганда. Само че креативността може да доведе до недопустимо разминаване на един превод с неговия оригинал. Впрочем, вече имах възможността да отправя упрек, че в дисертацията не става ясно, дали тя не изследва най-вече форми на „служебно“ или „експертно“ превеждане. Така или иначе трезвият подход на Маламин в търсенето на критерии задава добра тенденция това да се прави и в полето на други типове творчески професии, а защо не и в полето на професии свързани с търговското посредничество, с материалното производство, с машинния и ръчен труд.

4. Собствените ми професионални интереси ме задължават да изследвам труда и съответно професията не толкова социологически, колкото социално-теоретически, при това критично. Затова на преден план пред мен неминуемо излизат три проблема – отчуждението в труда (като за начало отчуждението от продукта на труда), присъствието на властови отношения в организацията и управлението на трудовия процес, формите на солидарност и на колективни действия от страна (най-вече) на трудещите са. Ето защо не мога да изключа тази своя базисна нагласа при четенето и преценката на настоящата дисертация. При това, давайки си сметка, че нейният научен жанр не налага тя да се занимава с тези проблеми.

Същевременно всяка творческа професия има своеобразна реализация, практикува се по начин, при който тези три (изброени по-горе) социално-теоретически проблема заслужават допълнително осветление. Авторското право детерминира по

друг начин отчуждението от предмета на труда, разпределението на прихода (и) в съответствие с техническото оборудване, с чиято помощ е бил постигнат творческият момент. Новите технологии създават нови форми на солидарност, но може би я изопачават, а от своя страна работата в режим *online* или от дистанция могат да променят начините, по които функционират властовите йерархии. А зад всичко това се таи и още един проблем: Колко пост-истинна и колко ефективна пост-истина могат да произведат творческите професии с пряко влияния върху публичността в условия на подпомагане и на заместване от изкуствен интелект?

Насочвайки внимание към тези очевидно философски въпроси не искам да подценя дисертацията на Маламин. По-скоро искам да изтъкна, че без да си поставя тези въпроси, авторът стига до надеждни резултати и убедително обобщения, които са добра основа за по-нататъшни интерпретации, с които да се потърсят отговори и от страна на читатели с философски нагласи и очаквания. Крайните изводи от изследването, които не вещаят изчерпване или обезличаване на трите творчески професии, приемам и като научни хипотези за наличието на съпротивителен потенциал в тях, който да устои на деформации и патологии в полетата на отчуждението, властта и солидарността, дори когато това се случва под натиска на автоматизация, дигитализация и платформизация, управлявани от изкуствен интелект.

III. Заключение

Нямам съвместни публикации с докторанта.

Като имам предвид изброените достойнства на дисертационния труд, в заключение искам да изразя положителното си отношение към кандидатурата на Багрян Цветанов Маламин за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата и призовавам всички членове на научното жури да гласуват единодушно за това.

14.02.2024 г.

Stilian
Yotov Yotov
Digitally signed by
Stilian Yotov Yotov
Date: 2024.02.14
16:48:10 +01'00'

Изразител на становището:

(проф. дфн Стилиян Йотов)